

CAP. XXXVII. *Adhortatio ad quærendam constantem cum Deo unionem, et conclusio operis.* A plene videatur Deus. Exercendus est intellectus. quo tunc perfecte capiatur Deus. Nutriendus et

Tali modo Deo inhæremus, et sic inhærendo unus spiritus cum Domino edicimur; non tamen æquales Deo, sed ad æqualitatem Dei erimus, quia immutabimur: et quod nunc impossibile est, tunc erit possibile. Quid enim aliud est immutatio nostra nisi quod supra hoc, quod modo est, tunc erit natura nostra. Et quod nunc videmus, quod intelligimus, quod amamus, ab eo nunquam in æternum desectemus; quia præter hoc nil aliud quæremus? Habet enim in se omne delectamentum, ut manna quondam pro velle cujusque gustum desideratum. Et si hoc fieri potuit in re materiali longe Deo impari, quid dubitas super id et longe melius nobis in Creatore fieri.

Sed interim, dum in ista corruptione vivimus, mundandus est cordis oculus, quo tunc plane et

castificandus est amor, ut tunc ex omnibus viribus et caste diligatur Deus. Si tu, frater, secundum hæc omnia feceris, perfectus et unus spiritus cum Domino eris. Omnes in hoc consentiamus, ut omnes unum simus, sicut Pater et Filius et Spiritus sanctus unum sunt. Nos omnes unum simus, ut habeamus omnes unam voluntatem, unam intentionem et unam charitatem, ut videamus, intelligamus et amemus Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, unum Deum in Trinitate et Trinitatem in unitate, et finis est. Sit quoque libri hujus hic finis. Vive, vale, frater, sit pax æterna super te. Amen.

Explicit Tractatus bonus de pœnitentia et de diversis tentationibus religiosi cujusdam, quem alter religiosus senex eodem libello informatur.

ANONYMI BENEDICTINI

Qui sæculo XII floruisse videtur

LIBELLUS DE CONSCIENTIA

(D. Bern. Pezius, *Bibliothæca ascet. antiquo-nova*, Ratisbonæ, 1724, tom. VI, p. XXIX, ex ms. cod. bibliothecæ Mellicensis.)

MONITUM.

De Anonymi hujus, minime infæcti, Opusculo nihil aliud nunc dicere habeo, quam quod jam ad libellum *De pœnitentia* (supra, col. 863) commemoravi. Codex Mellicensis membraneus, unde id expropsi, trecentis abhinc annis, et quidem perquam flagitiose exaratus est, cujus menda omnia sine altero exemplo persanare haud licuit. Dispescitur libellus in duas partes, quarum prior a cap. 1 usque 6 de vario statu et affectione humanæ conscientiæ succincte et acute agit interpositis nonnullis gnomis, prudentia et pietate plenissimis; posterior pars in *cogitationum* nostrarum rationibus et modis, quæ res in ascési omnium perplexissima est, versatur.

LIBELLUS DE CONSCIENTIA.

PROLOGUS.

Petis a me, dilecte mi, quod supra me, imo contra me est, videlicet lumen scientiæ, conscientiæ puritatem. In utroque falleris, sed falli non credis; ita vel dilectione mea tangeris vel opinione. Ego novi, quid sim, et quid possim; peccator enim sum et ultra modum peccans peccator, et ingenii vivacitas ullum in me non habet locum. Accedit ad hoc negotiorum multiplicitas, quæ etiam in homine ingenioso totius doctrinæ semina vel obruit vel repellit. Juxta Sapientem enim sapientia scribenda est in tempore

C otis, et qui minoratur actu percipiet eam (Eccli. xxxviii). Verumtamen etsi, non eo, quod amicus es, tamen quia importunus es, juxta præceptum Domini, (surgam) et dabo, quod tibi necessarium est, si quid mihi ad manum venerit. Tribuat tibi Dominus secundum cor tuum. Ipse enim est, qui dat voci suæ vocem virtutis, qui in dulcedine sua pauperi parat, qui replet in bonis desiderium tuum.

CAP. I. *Conscientia abyssus dicitur.*
Conscientia hominis abyssus multa est. Sicut

enim profundam abyssi exhauriri non potest a cogitationibus suis. Mare magnum est et spatiosum, ubi reptilia, quorum non est numerus (Psal. ciii). Quam bene dicit reptilia! sicut enim reptile latenter repit, et sinuosis anfractibus huc illucque deambulat: et hominis conscientiam venenatæ cogitationes suaviter intrant et exeunt, ut nesciat homo, unde veniant aut quo vadant. Noverat hoc, qui dicebat: *Pravum est cor hominis et inscrutabile, et quis, inquit, cognoscet illud (Jer. xvii)*. Nec dictum quis pro difficile, sed pro impossibile; quia quod scrutationem non recipit, nec cognitionem.

Vide illum magnum apostolum, Paulum loquor, unicum scrutatorem conscientiæ suæ: *Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer aut ab humano die (I Cor. iv)*. Ecce quomodo humanam judicium evaserat nihil dubitans ab his, qui foris sunt! *Sed neque, inquit, me ipsum judico (ibid.)*. Et ubi est, Apostole sancte, verbum tui ipsius dicentis: *Si nos ipseos judicaremus, non utique judicaremur? (ibid.)* Cur te ipsum vel nolis vel dissimules judicare? Audi quare? *Nihil, ait, mihi conscius sum (ibid.)*. Felix conscientia non conscia sibi in aliquo, quæ proprium judicium non veretur! Videsne, quam sublimi conversatione et alienum et proprium judicium non timebat? Latet adhuc laqueus et fovea magna v. s. electionis, sed qui vigilantissimum illum oculum tuum non possit effugere. Subjunxit enim: *Sed non in hoc justificatus sum (ibid.)*. Et addidit: *Qui autem judicat me, Dominus est (ibid.)*. Hoc autem tertium judicium Dei, quod etiam illa purgatissima conscientia non comprehendit, nesciens juxta Scripturam, *utrum odio an amore digna sit, cum omnia ei in posterum reserventur (Eccl. ix)*. Hujus judicii timore concussus pariterque percussus gemebat et dicebat: *Quod enim operor non intelligo (Rom. vii)*. Etsi enim exii judicium mundi, judicium mei, restat tamen judicium Dei, quod me non sinit intelligere quod operor; quia nescio si acceptet quod operor. Ipse enim melius noscit me, quam ego me, *scrutans renes et corda (Psal. vii)*, occultorum cognitor (Dan. xiii), pertingens ad divinationem animæ et spiritus. Qui solus novit omnia et omnium rationes. O singulare sancti Spiritus organum, si non intelligis, quod operaris, cur alio loco dicis: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. i)*, quam gloriam tuam conscientiam vocans? Sed ex parte intelligit, ex parte non intelligit. Intelligit plane, quia et suum et aliorum supergressus est judicium. Sed circa Dei judicium detinetur, ubi procul dubio nescit quid operetur. Non enim per illa duo justificatur; sed per tertium justificabitur: quod sicut non est cognoscibile, et incomprehensibile. Duorum tamen judiciorum exclusio et in præsentii justificatio, quodammodo certâ significatio est æternæ prædestinationis, in qua Deus prævidit nos conformes fieri imaginis Filii sui (Rom. viii) et futuræ glorificationis, cum nos

A in ipso, et ipse in nobis fuerit, cum ipse erit omnia in omnibus (I Cor. xv).

Propter hoc tam secure quam sincere alibi loquebatur: *Certus sum, ait, quia neque mors neque vita, neque alia multa, imo pene omnia, quæ ibi enumeravit, poterunt me separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. viii)*. Et cum tot et tanta dixisset, unum, videlicet propriam voluntatem retinuit, quæ salvationis et damnationis causa est: Et attende quomodo vir Deo plenus conscientiam suam dixerit *gloriam suam*, tanquam eam plene intelligens, et se in ea, et dixerit, se non intelligere, quod operatur, conscientiam suam non jam in gloriam sed in ignorantiam captivans. Defecit ergo Apostolus scrutans scrutinio conscientiam suam (Psal. lxxiii); et dum ad profundum ejus pervenire se credidit, alienum judicium et suum evacuans, incurrit profundum, scilicet judicium Dei, quod penetrare non valet. Ut jam vel conventus vel convictus eructet: *Judicia tua non modo abyssus, sed et abyssus multa (Psal. xxxv)*.

Quid faciemus nos miseri et miserabiles, si ille qui plus omnibus laboravit: cui etiam claviger regni cum Joanne et Jacobo nihil contulisse videtur; qui usque ad tertium cælum raptus est (II Cor. xii), ita de se ipso sentit et loquitur? Sed ut jam totum, quod de conscientia sentio, verbis nudis et puris tuæ puritati aperiam, quatuor distinctioum modos assignare decrevi, ut quod particulatim distinctum fuerit, legatur dulcius, melius conservetur.

CAP. II. De quadruplici conscientia. Primo de conscientia bona et tranquilla.

Conscientia alia bona et tranquilla, alia bona et turbata: alia mala et tranquilla, alia mala et turbata. Primum de prima videamus.

Bona conscientia est, quæ et præterita peccata punit et punienda committere refugit; quæ etsi peccatum sentiat, peccato non consentit. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum (Psal. xxxi)*, ait sanctus. Non dixit: *Qui non fecit peccatum*. Non enim est hic aliquis, nisi unus: et hic est Filius Dei, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. ii). Omne ergo, quod ipse mihi non imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit.

D Beati ergo, non quorum nullæ inventæ sunt iniquitates; sed quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. xxxi), ut quodam tegumento quodammodo oculis Dei abscondantur. Felix anima, quæ peccatum sentiens, peccato non consentit, quam etsi cogitatio inquinat, ratio lavat pugnans et repugnans legi peccati. Molestâ lucta est sed fructuosa. Quia si penam habet, adhibet coronam. In hoc enim conflictu, ubi sensus est, non consensus, *Nihil damnationis est, juxta Apostolum, iis, qui sunt in Christo Jesu (Rom. viii)*.

Porro ei qui voluntatem habet non peccandi, et custodit pedes suos a lapsu: qui commissa præteriti temporis et plangit et punit: qui malignos cogitatus allidendo ad Christum respuit, hic tanquam

triplici funiculo strictus atque constrictus, conscientiam habet purificatam et puram. *Tranquillam* autem dixerim, cum jam ipse Spiritus testimonium perhibet spiritui ejus, quod Filius Dei sit, cum omnibus dulcis et nullis gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad benevolentiam, quibus potest, ad beneficentiam. Rara in terris hujusmodi conscientia! sed quanto rarior, tanto charior apud Deum.

CAP. III. *De conscientia bona, sed turbata.*

Conscientia bona est sed turbata, quæ nihil molle, nihil fluxum recipit, sed a mundi aspergine, quanto potest, pressius se detergit, non tamen in dulcedine, sed in amaritudine multa. Dura videlicet videtur ei via rectior et austerior vita. Sed quantumlibet dura sit, ipse et durare eligit et perdurare. Ubique videt, quod carni displicet; sed retinet se freno timoris Dei, et in omni tempestate cordis sui ad hanc anchoram erigitur, juxta Prophetam: *Turbatus est et non est locutus (Psal. lxxvi).*

Sed audi, quid Dominus dicat de isto: *Cum ipso sum in tribulatione (Psal. xc).* Ad quid? *Eripiam eum et glorificabo eum (ibid.).* Eripiam ab amaritudine et *glorificabo* in voluptate (15), cum illa quæ prius timore faciebat, faciet cum amore. Hæc conscientia loquitur Deo in Psalmo: *Commovisti, Domine, terram, et conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est (Psal. lxx).* Commovetur terra, cum peccator confitetur et poenitet; conturbatur, cum in conversione amaritudinem sustinet. Sed contritiones istas sanare illius solius est, qui sanat omnes infirmitates nostras. Audi tamen quod sequitur: *Ostendisti populo tuo dura (ibid.).* Quid plura? *Potasti nos vino compunctionis (ibid.).* non lacte unctionis. Quibusdam in religione viventibus apponitur lac, quibusdam vinum; sed utrumque divinum. Bibunt illi lac, quibus et vigiliæ breves, et cibi dulces et panes suaves, et labores appetibiles videatur, quibus parum est illud, quod magnum est in exercitiis sanctæ conversationis. Lac suaviter bibitur, dulciter liquatur, sine læsione, sine amaritudine sumitur. Ita justii in sancto proposito suaviter incedunt, dulciter currunt, sine læsione propriæ conscientia, sine amaritudine alienæ. Hoc habet proprium, qui hujusmodi bibit, ut ei peccatum suum displiceat, alieno peccato non consentiat: ut propter hoc peccatorem non deserat; ut vitia ejus, quantum in ipso est, non dissimulet; et cum corripuerit, non insultet. Ecce de potu lactis! Audi de vini potu. Vinum asperum est et insuave. Vinum bibunt, qui vias vitæ aggressi et ingressi, tribulationibus et carnis et animæ contorquentur, sed non cedunt neque recedunt in tribulatione. Isti sunt, quibus ipse Deus ore proprio prædicat et prædicat: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis (Luc. xxii).* De quibus satis abundeque superius disputavimus. Quis horum tibi videtur dignior,

A vel ille qui in suavitate, vel ille qui in asperitate currit viam mandatorum Dei? Primus videtur esse felicior, secundus fortior, uterque justus, uterque pius, habentes proprium donum ex Deo, alius sic, alius vero sic.

Vis nosse, quia in utroque beneplacitum est coram Deo? Bibi, inquit, *vinum meum cum lacte meo (Cant. v).* Primum a tentatione liberat; secundum in tentatione confortat. Et si alter experitur quam suavis est Dominus (*Psal. xxxiii*); alter quam fortis est Dominus. Fortis plane, potens in prælio (*Psal. xxiii*), in quo servum suum etsi premi, non tamen opprimi patitur in multitudine misericordiæ suæ. Venite, ait propheta, *emite sine argento vinum et lac (Isa. lv).* Omnis enim timorata conscientia, quæ ad Deum venit, vel lac ab ipso vel vinum emit, secundum quod superius dictum est et tractatum. Et nota quod utrobique vinum proposuit, pro eo fortassis, quod qui majorem tribulationem pro Deo perseveranter sustinet, majorem habeat mercedem. Et hæc dicta sint pro differentia bonæ et tranquillæ conscientia, et bonæ, et turbatæ.

CAP. IV. *De mala et tranquilla conscientia.*

Sequitur de mala et tranquilla conscientia; quæ sicut nihil pejus, ita nihil infelicius est. Quæris, quænam illa sit? Quæ nec Deum timet, nec homines reveretur; quæ cum venit in profundum malorum, contemnit. Et vide lapsam, imo et casum malæ conscientia, quam minutatim et pedetentim declinet a Deo, et in profundum descendat, ut super eam ureat puteus os suum.

Primo, quando homo assuetus bonis graviter peccat, videtur ei adeo importabile, ut in infernum vivens descendere videatur. Processu vero temporis non importabile, sed tamen grave videtur; et inter importabile et grave non parvus descensus est. Paulo post et leve judicat, et importabilitatis et gravitatis oblita, postea non sentit; et cum crebris ictibus verberetur, non sentit vulnera, verbera non attendit. De hujusmodi in Scriptura veritatis expressum est: *Verberaverunt me et non dolui; traxerunt me, et ego non sensi (Prov. xxiii)* In brevi temporis spatio, non solum non sentit, sed et placet, et dulce fit, quod amarum erat, et quod asperum, vertitur in suave. Ducitur deinde in consuetudinem, ut jam non modo placeat, sed et assidue placeat et se continere non possit. Ad extremum non potest avelli; quia consuetudo vertitur in naturam, et quod prius ad faciendum erat impossibile, jam impossibile est ad continendum. Sic descenditur, imo et caditur a Jerusalem in Jericho; sic itur in aversionem et in duritiam cordis. Hic peccator fetet, hic quadrivanus, hic lapis speluncæ superpositus misericordes radios divini luminis non admittat, hic juxta Scripturam: *A mortuo, tanquam qui non est, perit confessio (Eccli. xvii)*, nisi forte miserans Deus cor lapideum in carneum quandoque convertat.

Hæc est mala conscientia, quæ per hujusmodi discrimina, imo præcipitia ruit et corrui et irrui, se ipsum quodammodo tranquillans, cum mundi hujus prosperitas alludit et illudit, cum laudatur peccator in desiderii animæ suæ, et iniquus benedicitur, cum prædicantium favor, et peccare nolentium pavor, nolens et dolens arridet ei, cum non est qui arguat, sed et qui arguere audeat ex omnibus, qui in circuitu ejus sunt, impleturque quod scriptum est: *Prosperitas stultorum perdit illos (Prov. xxxii).*

Nihil æque exasperat illius tremendi judicis majestatem, quam peccare et secure peccare, et de vitiis quasi de virtutibus gloriari. *Non miseraris, ait justus, omnibus qui operantur iniquitatem (Psal. lviii).* Hæc est iniquitas, cujus non miseretur Deus, cum homo defendit, quod Deus odit, et peccatum justitiam asserit, ut Omnipotenti resistat et Omnipotens illi. Hæc est illa superbia, de qua scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (I Petr. v).* Intellige quod dicit: *resistit.* Resistere enim ex æquo est. Ille autem Deo ex æquo resistere proponit, qui quod ipse astruit, destruit, quantum in ipso est, dicens malum bonum, et bonum malum; amarum dulce, et dulce amarum; lucem tenebras, et tenebras lucem (*Isa. v*). Hanc tranquillitatem nutrit impunitas, securitatis et negligentiae mater, noverca virtutum, religionis interitus, tinea sanctitatis.

CAP. V. De mala et turbata conscientia.

Mala autem conscientia est et turbata, quæ in actu peccatorum suorum et deprehenditur et comprehenditur; et dum pasci se voluptatibus credit, anxietatibus cedit humanis, pudoribus et confusionibus reverberata, sicut scriptum est: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator (Psal. ix).* Verbi gratia, appetit quis adulterium ad voluptatem. Comprehenditur ibi ad anxietatem, et multo magis est anxietas quam voluptas, ad omnem verecundiam et angustiam hominis, qui hominem et vivit et sapit. Et licet quidam in ipsa deprehensione convertantur ad Deum; major tamen est numerus in ipsa conversione permanentium in peccato, quam propter peccati confusionem exeuntem a peccato. De utrisque scriptum est: *Imple facies eorum ignominia, et querent nomen tuum, Domine (Psal. lxxxii).* Et de aliis: *Percussi eos, et non doluerunt; attrivi eos, et renuerunt suscipere disciplinam (Jer. v).*

Hi sunt quatuor conscientiarum rivi, de voluntatis fonte currentes, in quibus justus purgantur, inquinantur injusti, ut fiat quod legitur: *Et qui in sordibus est, sordescat adhuc; et qui justus est, jussetur ad huc (Apoc. xxi).* Et quia cogitationes hominis sive boni sive mali, continua volubilitate volvuntur, omnes cogitationum modos quaquaversum se vertant, pro modulo meo, tibi statui dinumerare; ut scias quam longe simus ab illo, qui in eodem statu permanet, Domino nostro Jesu Christo.

CAP. VI. De septem modis cogitationum.

Cogitationum aliæ sunt onerosæ, aliæ affectuosæ, aliæ obscenæ, aliæ otiosæ, aliæ curiosæ, aliæ suspiciosæ, aliæ distentoriæ.

Onerosas cogitationes in anima justii illas accipe, quibus resistere vult, et tamen non potest, sed velit nolit, irrui in oculos mentis muscarum Ægypti pestilentia, et perstrepunt ranæ in penetralibus cordis ejus. Cogitat homo plerumque terribilia de fide, horribilia de Divinitate; et per phantasmata corporearum imaginum transrotatus illa sentit, quæ vel in confessione evomere peccator oneratus exhorret. Et quanto districtius non exhibet membra sua arma iniquitatis peccato, tanto astrictius hujusmodi spiritus quatitur et pulsatur. Cum enim ille insatiabilis homicida ab exteriori sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur et ingreditur. Sed spiritualis homo, qui omnia judicat, illius astutias non ignorat: reprimat quod potest; quod non potest reprimere tolerat; quia si latratum canis sustinet; morsum non timet. Mordet enim, cum ad consensum pertrahit; latrat, cum suggerit, sed tamen non ingerit quod suggestit. Et tunc non vulnerat, sed coronat. Quare si sentientem cruciat, non obligat consentientem. Sunt nihilominus et onerosæ, cum ex officio Marthæ suscepto sollicitus est homo, et turbatur erga plurima propter plurimos, ut habeant unde in divino officio sustententur

Affectuosæ sunt, quando circa carnis suæ curam afficitur, sicut in victu et in vestitu. Tangitur etiam affectione propinquorum suorum secundum carnem.

Obscenæ sunt, quando carnalis delectatio titillat et pungit. Sed hæc tanquam fæces immundissimæ longius in ipso principio propulsandæ sunt.

Otiosæ sunt, quando in illis nec delectatur, nec afficitur: verbi gratia, equum currentem vel avem volantem cogitans, ubi et pene inter vitium residet et virtutem, nec descendens ad illud, nec ad istam ascendens.

Curiosæ sunt, quando proponit explorare proximorum secreta, et quæ curiose ipsam scrutari debuerat, oblita sui, aliena curat, nunc intus, nunc foris, vaga et garrula, et quietis impatiens.

Suspiciosæ sunt, quando nullum argumentum habens, male de proximo suspicatur, et ea, quæ in utramlibet partem inclinari possunt, in deteriorem interpretatur.

Distentoriæ sunt, quando de longinquis et regnis et regionibus disponit et tractat, quando distenditur in quæstionibus et rationibus hujusmodi. Quam pessimam occupationem, juxta Salomonem (*Eccl. i*), dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.

CAP. VII. De quatuor spiritibus, qui assidue homini loquuntur.

His omnibus cogitationibus cordium humanorum quatuor spiritus loquuntur assidue: spiritus

mundi, spiritus carnis, spiritus diaboli, spiritus Dei.

Spiritus mundi suggerit vana; et ipse tunc loquitur cordi nostro ore, cum vanitatem diligimus, de vanitate lætamur, delectamur in vanitate. Spiritus carnis loquitur, cum mollia carni et sensibus carnis appetimus, cum ejus curam in desideriis perficimus et voluptate. Spiritus diaboli loquitur, et quando amara cogitamus et aspera proferimus: tristes in nobis, aliis irascentes, ingrati et invidi, sine affectione, sine fœdere. Spiritus Dei loquitur, quando et dulcia meditatur et loquimur, hilares nobis et proximis in omni dulcedine et bonitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

EPILOGUS LIBELLI.

Hæ sunt conscientiæ, hæ cogitationes conscientiarum; hi spiritus loquentes in cogitationibus nostris; quæ melius tua conscientia, quam mea pagina cernit atque discernit. Factus sum insipiens; tu me cogisti, sed melius volui effundere imperitiam

A meam, quam confundere faciem tuam. Si quid bene dictum est, tibi imputa, pro ejus fide et sensum et verbum dedit Filius Dei. Si quid secus dictum est, tibi nihilominus imputa, qui jussisti.

Parce et festinationi; quia nihil ita contrarium, nihil ita discrepantissimum in scribendo, quam maturitas et celeritas. Digne etenim invenire quod quæris, et competentibus verbis dignius vestire quod invenis, et locum aptum, et tempus feriatum; et ingenium vividum, et stylum exercitatum desiderat.

Verumtamen absconde epistolam vel librum, si sic magis eligis nominare; vel si propalare deoveris, tace nomen auctoris. Novit Auctor salutis, cui soli omnis honor et gloria, quantum ego diligam et honorem personæ tuæ, et salutem animæ tuæ. Ipse est Dominus Jæsus, qui tibi et se ipsum donat, et coronat te in misericordia et miserationibus. Vale, serve Dei, et memento mei in orationibus tuis.

ANONYMI PERANTIQUI

ORDINIS S. BENEDICTI

LIBER DE STABILITATE ANIMÆ

D. Bern. PEZIUS *Biblioth. ascet.*, tom. IV, p. 1, ex ms. cod. Mellicenci.

MONITUM.

Elegantissimum hunc, prout nempe media ætas ferre poterat, libellum duo mihi codices Mellicenses suggesserunt, quorum primus chartaceus in-4°, signatus litera N, num. 14, exaratus est a nostro Conrado de Geisenfeld A. 1444 in celeberrimo monasterio Tegernseensi, ubi tamen hodie nullum, quod equidem meminerim, opusculi exemplar reperitur. Alter in-8°, notatus lit. B, num. 90, non multo post tempore ab incerto cœnobita itidem Mellicensi perscriptus est. Porro ex neutro certi quid de auctore statuere licet. Etsi enim in tabula posteriori codici præfixa hoc opusculum Hugoni de S. Victore, illustri canonicorum Regularium S. Augustini ornamento tribuatur, nemo tamen facile fuerit cui non vel ex paucorum versuum lectione aliud omne videatur. Occasionem errandi sine dubio ejus tabulæ concinnator accepit ex alio, non admodum abludentis argumenti opere, *Clastrum animæ* inscripto, quod in recentioribus codicibus mss. Hugoni de S. Victore, in veteribus Hugoni de Folieto, Benedictino, cujus revera est, assignatur. Sed quisquis demum genuinus *Clastrum animæ* auctor fuerit, id utpote perquam diffusum et in quatuor libros distributum, etiam stylo et inscriptione ab hoc nostro *De stabilitate animæ* libello diversissimum est. Cæterum anonymum nostrum saltem circa initium sæculi XII scripsisse satis liquet ex prologo, in quo fatetur se de reliquis virtutibus satis abundeque a Patribus tractata legisse; de hac vero (stabilitate) virtutum glutine cæterarum specialiter scriptum reperire nil potuisse; id quod auctor post editos vel ab Hugone de Folieto, quorum uterque circa annum 1130 floruit, libros *De claustro animæ* vix dicere potuisset. Postremo scriptorem hujus opusculi monachum, ac forte abbatem, insuperque instituto Benedictino additum fuisse non inepte quis statuat ex citati prologi initio familiarique Regulæ Benedictinæ usu verbi *stabilitatis* etc., ut de *Benedicti* nomine, quod spiritualis filii sui, in cujus gratiam scripsit, personæ non nisi ordinis sui ejusque auctoris Benedicti amore indidisse videtur, nil dicam.

LIBER DE STABILITATE ANIMÆ.

PROLOGUS.

Postquam contempta mundi vanitate ad spiritualis militiæ castra, gratia præventus divina, me contuli, cumque stabilitatem hujusce felicitatis incepti crebris a Domino precibus postulare, sæpe et multum mecum cogitare cœpi, hæc ipsa mihi desiderata stabilitas, quibus constaret modis, qualiter haberi, qualiter posset habita retineri. De reliquis quippe virtutibus satis abundeque a Patribus tractata lege-

C ram. De hac vero, ut ita dixerim, virtutum glutine cæterarum, specialiter scriptum reperire nil poteram. Ea itaque quæ mihi hujus maxime necessariæ virtutis bonum contemplanti, et quæ qualisve sit, indaganti animo occurrerunt, stylo exarare, et tibi, filii dilectissime Benedicte, curavi destinare. Si enim te, quem Dominus, meo cooperante ministerio, ad suum dignatus est vocare servitium, de cujus stabilitate non minus quam de mea congratulor,